

Bergsokning med bok om norske frontkjemper i krig i Finland

Sven T. Arneberg - opprinnelig fra Berg - utgir over sommeren en bok om det han kaller «den glemte krigen». Det handler om norske frontkjemperes kamp på tysk-finsk side i perioden 1941-1944. Det var et blodig felttog. Ca. to hundre av vel tusen nordmenn mistet livet ved fronten i Karelen.

Følelsene er fortsatt sterke når temaet blir Norge og den annen verdenskrig. Beretninger fra den tapende part har ofte vært tabu. Men dette er en del av vår samtidshistorie. Og nå - femti år etter - bør også «den annen side» få komme til orde.

Det er et slikt bidrag Arneberg kommer med.

DEN GLEMTE KRIGEN

– Min bok handler først og fremst om Den Norske Skjegerbataljon, som kjempet ved fronten i Karelen fra tidlig i 1943 til Finland kapitulerte 4. september 1944, sier Arneberg. Dette er «den glemte krigen». Jeg synes den bør komme ut av glemmen, og det er grunnen til at jeg har arbeidet med dette stoffet, sier Arneberg i en samtale med Halden Arbeiderblad.

GERILJA

22. juni 1941 startet tyskerne «Operasjon Barbarossa» - altså angrepet på Sovjet. Finland ble alliert med tyskerne i det som kalles fortsettelseskrigen. Finnene holdt den søndre halvpart av den finsk-russiske fronten, tyskerne tok seg av den nordre del helt opp til Ishavet. Den Norske Skjegerbataljon var underlagt den tyske 6. SS. Gebirgsdivision Nord på midtavsnittet, i Karelen. Men

selve avdelingen opererte som egen norsk enhet.

– Krigen her nord ble en helt annen enn på slettene i sør, sier Arneberg. Om sommeren var det nesten umulig å ta seg fram i myrområdene her. Vinterstid var det ekstrem kulde, men lettere å bevege seg for skipatruljer. Det ble en slags geriljakrig, og alvorlig nok likevel. Fronten lå et stykke inn på sovjetisk territorium, og beveget seg lite fra 1941 til 1944.

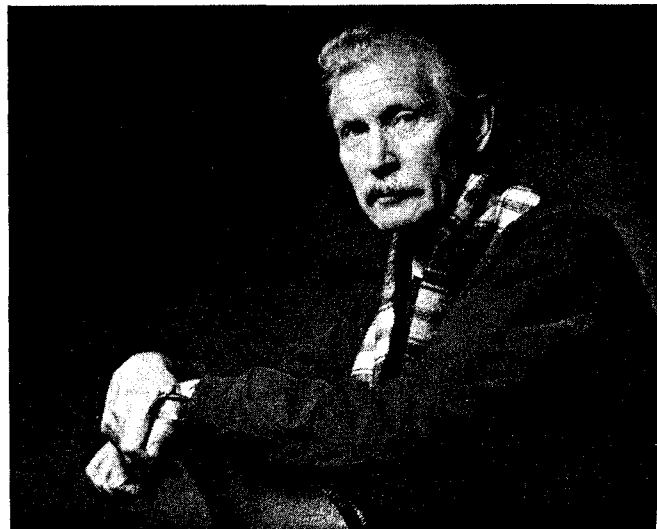
DEN BLODIGE ST. HANS

Den verste tildragelsen inntraff St. Hans 1944. På grunn av skifte av mannskap var det en redusert norsk styrke på 150 til 170 mann som da holdt høydene «Kaprolat» og «Hasselmann» i russisk Karelen. 24. juni angrep russerne med overlegne styrker og omringet de norske stillingene. Frontkjemperne hadde ingen sjanse - og tapene ble grusomme. 120 nordmenn falt i strid 24., 25. og 26. juni, om lag tjuv kom i sovjetisk fangenskap og bare en håndfull - kanskje tjuv - unnslapp.

Det var fire haldensere med i gruppen som forsvarte de to høydene. Kjell Ramberg fra Sponvika falt og Fritz Stingl rapportert savnet. Brun Olsen Olsen fra Tistedal mistet også livet.

Den tyske øverstkommanderende i Norge, generaloberst Nikolas von Falkenhorst (i.v.) var også i innledningsfasen øverste leder for de tyske styrker i Finland. Her sammen med «shelten fra Narvik» general Dietl, sjef for Gebirgsgruppen, som de norske skjegerne var underlagt.

Sven T. Arneberg har skrevet bok før - om en tysk divisjon under invasjonen i Norge april-mai 1940. Foto: Stein Johnsen.

En fjerde haldenser, vi kan kalle ham A, var av de ytterst få som overlevde.

Arneberg gir oss en beretning om A, som da var under tjuv år.

SKJØT FØRST

A ville prøve å unnsnippe ned til Kapanez-sjøen like ved. Han måtte skyte seg fram. Blant annet dukket det opp en russisk soldat bare en meter fra ham. Det ble A som skjøt først.

A kom seg ned til bredden der han visste det lå en båt ved en brygge. Han fant båten, men det var ingen årer. Han og en kamerat fikk fatt i noen bordbiter og padlet utover. Hele tida var de under bekskytning fra de fremrykkende russere. Kameraten ble rammet av et skudd i hodet og døde momentant. Båten drev av og mot de russiske linjer igjen. Men med sine siste krefter fikk A rettet farkosten opp og lagt den på rett kurs. På en mirakuløs måte slapp han fra den massive russiske ildgivning og kom over på den siden som tyskerne holdt.

TIL SISTE PATRON

A observerte under sin retrett Kjell Ramberg. Denne forsvarte seg med sitt maskingevær, og ropte at han ikke ville gi seg. Ramberg skjøt til siste patron. Da ble han selv rammet av russernes kuler - og falt. Russerne hadde forresten også store tap under angrepene på de to høydene.

Etter massakren ved «Hasselmann» og «Kaprolat» var skjegerbataljonen deprimeret og desimert. Vel to måneder etter kapitulerte Finland. Restene av skjegerbataljonen måtte da gi seg ut på en lang og ytterst slitsom marsj til fots gjennom hele Nord-Finland fram til Skibotn i Troms.

I KARELEN IGJEN

– Jeg var i russisk Karelen i fjor sommer for å samle materiale til denne boka, sier Arneberg. Og jeg ble meget godt mottatt av myndighetene der. Jeg fikk se deres arkiver og fikk nyttige opplysninger både i hovedstaden

Quisling og de tyske makt-havere i det besatte Norge satte mye inn på å verve norske ungdommer til frontinnsats mot Sovjet. Og ikke uten hell. Frontkjemperne kom da med på tysk side i krigen mot dem som var Norges allierte. Her en typisk propagandaplakat utført av Harald Damsleth.

Petrosavodsk og ute ved det som var fronten for femti år siden. Over alt ble jeg vennlig mottatt, sier Arneberg.

Sven T. Arneberg har også samlet opplysninger ved

riksarkivet, Hjemmefrontmuseet i Oslo, det tyske militærarkiv i Freiburg, krigsarkivet i Helsingfors og ved det russiske vitenskapsakademiet i Petrosavodsk. A.J.

Norsk skjeger i Karelen. I såkalt «lurestilling» med MG 34 (Maschienengewehr 1934). Det var på alle måter en tøff opplevelse særlig når gradestokken sank mot førti grader.